

Maarif vekâletince hariçte bastırılacak mektep kitaplarının ihale sureti ve bu kitapların bazı masraflarını karşılamak üzere ihdas olunacak mektep kitapları sandığı hakkında 1/612 numaralı kanun lâyihası ve Maarif ve Bütçe encümenleri mazbataları

T. C.
Başvekâlet
Muamelât müdürlüğü
Sayı: 6/1027

16 - IV - 1933

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Maarif vekilligince hariçte bastırılacak mektep kitaplarının ihale sureti ve bu kitapların bazı masraflarını karşılamak üzere ihdas olunacak Mektep kitapları sandığı hakkında Maarif vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 12 - IV - 1933 toplanışında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesi ile birlikte sunulmuştur efendim.

Başvekil
İsmet

Bu kanunun teklifini icap ettiren sebepler

Mektep kitaplarının gerek mevzu ve telif gibi ilim ve kültürle alâkalı cihetlerden ve gerekse kâğıt, tabı ve fiat gibi iktisadî ve ticarî halleri itibarile esaslı bir kontrol altında bulundurulmasındaki büyük ehemmiyet izaha muhtaç değildir. Bu keyfiyet Maarif vekâletinin işleri arasında daima birinci derecede mühim sayılmış ve kitap kontrolunun müessir bir surette idamesi için şimdiye kadar bir çok tedbirler alınmıştır. Ancak bütün bu gayretlere rağmen mektep kitapları meselesi esaslı bir surette halledilememiştir. Her sene gazetelerde mektep kitapları hakkında yapılan şikâyetler, bir çok noktalardan mübalâgalı olmakla beraber, bu sahada henüz düzelmemiş cihetler olduğuna delâlet edebilir. Fakat işi bütün teferruatile tetkik etmiş olan Maarif vekâletince bu günkü kitap siyasetinin daha ziyade devama tahammül olunamayacak derecede sakat esaslara müstenit olduğu ve umumî memnuniyetsizliğin bundan doğduğu tamamen taayyün etmiştir.

Maarif vekâletince şimdiye kadar mektep kitaplarının kabulünde tutulan usul şudur:

- 1 - Mektep kitapları listesine kabulü için sahipleri tarafından vekâlete tevdi edilen kitapları tetkik ettirerek bunlar hakkında müsbet veya menfi bir hüküm vermek,
- 2 - Her sene mekteplere kabul edilen kitapların isimlerini resmî bir liste ile neşretmek,
- 3 - Sahipleri tarafından bastırılan kitapların fiatlerini tesbit etmek,
- 4 - Tabı adetlerinin azlığı dolayısıyla tabı ve naşirlerin üzerlerine almadıkları lise kitaplarını doğrudan doğruya tabı ve neşrettirmek,
- 5 - Proğramlarda yapılan yeni tadillere göre müelliflere nümune olacak en iyi kitapları vekâlet namına tabı ve neşrettirmek.

Şimdiye kadar tatbik edilen bu usulden hâsıl olan yegâne iyi netice şudur:

Mektep kitapları her sene tetkik ve tenkit edile edile keyfiyet itibarile bir dereceye kadar

düzelmiş ve değerlenmiştir. Lâkin bu iyi neticeye mukabil ortaya şu ehemmiyetli mahzurlar da çıkmıştır:

1 — Bir ders için piyasada makul hadden çok ziyade kitap bulunması. (Meselâ bu gün 29 alfabe, 13 kıraat kitabı serisi, yedi tarih kitabı serisi vardır).

Bir ders için böyle bir çok kitaplar bulunması tatbikatta bir çok güçlüklerle meydan vermektedir. Meselâ bir şehirdeki on mektebin mütenazır sınıflarında hatta bazan bir mektebin bir sınıfının şubelerinde aynı ders için başka başka kitaplar kabul edilmiş olması hem tedrisatın istenildiği gibi intizamlı bir vahdet ile yürümesine engel oluyor, hem de bir mektepten başka mektebe nakleden talebeyi (ki ilkmekteplerde sene içinde bu gibi nakiller ekseriya çok vaki olur) yeniden kitap tedarikine ve tedrisatın bakiyesini almadığı bir kitaptan takibe mecbur tutuyor.

Maarif vekâleti tetkik için kendisine tevdi olunan kitapları yalnız programa uygunluk, ilmi sıhhat ve pedagojik kıymet itibarile bir hükme tâbi tuttuğu cihetle bu şartları haiz olan her kitabı, bu usul baki kaldıkça, listeye ithal etmek mecburiyetinde olduğu için ortaya az çok birbirinin kopyası denecek mahiyette bir çok kitapların çıkması tabii ve zaruridir.

2 — Kitapçılar adedi pek çok olan rakip kitaplara karşı ancak, bütün kontrollara rağmen, fena materyal kullanarak yüksek iskonto yapmak suretile kitaplarını sürüyorlar ve bu hal ekseriyetle talebe eline en iyi kitapların değil, daha aşağı kitapların geçmesine sebep oluyor. Çünkü iskonto nisbeti ekseriyetle kitabın hakikî değerile makûsen mütenasiptir ve bu da müelliflerin pek az bir telif bedeli almasını intaç ediyor. Bu sebepten müellifler kitaplarını ıslah ile meşgul olmaya arzu bile duymuyorlar.

4 — Teklif bedeli ekseriyetle tabi ve naşirlerin takdirile taayyün ettiği ve hatta bir çok zamanlar pek intizamsız ve keyfi bir surette parça parça tediye edildiği cihetle kitap müellifleri sayılarının mukabilini tamamile alamıyorlar. Bu hal de kitapların tekemmülüne başlı başına bir mâni teşkil ediyor.

Bir taraftan bu mahzurların hemen ortadan kaldırılmasını lüzumlu gören Maarif vekâleti diğer taraftan da bir inkılâp memleketi olan Türkiyede mektep terbiyesinin en başlı vasıtası olan kitabı Devletin daha sıkı bir kontrolü altına almasını zarurî görmüştür. Nitekim aynı usul diğer inkılâp memleketlerinde (bilhassa İtalyada) yıllardanberi böyle yapılmakta ve en iyi neticeler elde edilmektedir.

Lise sınıflarında yıllardanberi tatbik edilen tarz, geçen senedenberi tarih ve yurt bilgisi dersleri ile, programları esaslı bir surette değiştirilen orta mekteplerin bir kısmı fennî derslerinin kitapları için de tatbik edilmiş ve çok iyi neticeler alınmıştır. İşte teklif edilen kanun lâyihası bütün bu tecrübelerle müstenit olarak vücade getirilmiştir.

Lâyihada mektep kitaplarının tabii ve tevzii hizmetinin doğrudan doğruya Maarif vekâletine ait olduğunu tasrih eden ilk madde Türk inkılâbının millî terbiye ve kültür cephesinde Devlete düşen mümih bir vazifeyi tebarüz ettirmek maksadil konmuştur.

Bu lâyiha şu gayleri istihdaf etmektedir.

1 — Mektep kitaplarını vekâlet doğrudan doğruya murakabesi altında Devletin terbiye ve kültür sistemine en uygun şekilde telif ettirmek,

2 — Her ders için bir esas kitap kabul etmek suretile tabii adedinin çoğalmasını ve netice olarak fiyatlarının asgarî hadde düşmesini temin etmek,

3 — Tabii ve naşirlerin takdirine kalan telif bedellerini doğrudan doğruya vekâletin emri altına alarak kitap müellifliğini teşvik etmek,

4 — Aynı zamanda da bu hizmetin ifasını kısmen, bazı şartlar dairesinde, kitapçılara terketmek suretile memlekette inkişafa başlayan kitapçılık ve naşirlik sanatını teşvik etmek.

Bu maksatların Devlet bütçesinden teminine imkân olmadığı, ve esasen buna lüzum da bulunmadığı, cihetle mektep kitabı işlerinin bu kanun lâyihasındaki esaslar dairesinde tedviri için bir hususî sandık tesisi zarureti hâsıl olmuştur.

Bu sandığın varidatı mektep kitaplarından alınacak muayyen hisselerden teşekkül edecek ve müelliflerin telif bedelleri bu hisseden ayrılarak verilecektir. Sandığın varidatının fazlası mek-

tep kütüpanelerinin takviyesine ve talebe ve muallim için yardımcı kitapların vücade getirilmesine yarayacağı cihetle bundan mekteplerimizin tedris ve tettebbu hayatı da pek ziyade istifade edeceklerdir.

Maarif encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Maarif encümeni
Karar No. 15
Esas No. 1/612

16 - V - 1933

Yüksek Reisliğe

Maarif vekilliğine bağlı mekteplerde okutulacak ders kitaplarının basılması ve dağıtılması ile bu maksat için kurulacak mektep kitapları sandığı hakkındaki kanun lâiyhası ve sebepleri gösteren mazbata Maarif vekili beyefendi hazır olduğu halde okundu ve tetkik edildi. İnkılâp ve Cümhuriyet neslinin fikir ve ahlâk terbiyesinde en tesirli vasıtalarından biri olan ders kitaplarının Devlet kontrolüne ve Devlet himayesine hem inkılâbın bütün maksatlarına, hem de asrın tek mil ihtiyaçlarına uygun bir şekilde meydana getirilmesi ve bir ticaret matarı olmaktan kurtarılması zarurî olduğundan lâiyhayı tanzime sevkeden sebepler haklı ve teklif edilen maddeler umumiyeti itibarile isabetli görülmüştür.

Kanuna verilecek unvan teklif edilen lâiyhadaki şeklele maksadı etrafı ile ifade etmediğinden kanunun unvanı «Maarif vekilliğine bağlı mekteplerde okutulacak ders kitaplarının basılması ve dağıtılması ile bu maksat için kurulacak mektep kitapları sandığı hakkında kanun» şekline çevrilmiştir. Beşinci maddedeki muvakkat teminat akçesinin beş bin liradan üç bin liraya indirilmesi taahhüde girecek kitapçı ve tabilere kolaylık temini noktasından faydalı görülerek o maddenin yalnız bu noktası değiştirilmiştir.

Telif hakkı verilerek Maarifçe ders kitapları üzerinde Maarif vekâletinin faydalı göreceği değişiklikleri yapmağa salâhiyeti olmasını temin için yedinci maddenin sonuna bir fıkra ilâve edilmiştir ve yine yedinci maddede « ikinci ve üçüncü derecede eser yazanlara verilecek naktî mükâfatlar » fıkrası yerine « ikinciden nihayet beşinciye kadar muvaffakiyetli ve değerli eser yazmış olanlara verilecek naktî mükâfatlar » fıkrası ikame olunmuştur. Çünkü mektep kitaplarının terakki ve tekâmülünü temin için müellifleri bu işe mümkün olduğu kadar fazla miktarda iştirake teşvik etmek lâzım ve faydalı görülmüştür. Beş kişiye kadar mükâfat verilmesi ya sandık sermayesinin azalmasını veya verilecek mükâfatların eksilmesine sebep olacağı düşünülebilirse de beş eserin birden mükâfatlandırılmasına lüzum görülecek hallerin pek nâdir olacağı aşikârdır.

Dokuzuncu maddenin ikinci fıkrasında da ikinci ve üçüncü taksit vadesi olarak gösterilen eylül teşrinisanıye çevrilmiştir. Çünkü mektep kitaplarının taahhüdünü üstüne almış olanlar teminat akçesinden maada kitapları bastırmak ve dağıtmak için hayli masraf ihtiyar etmiş olacaklar ve eylül zarfındaki satışlarından henüz para toplayamamış bulunacaklardır. Orta mektepler ancak teşrinievvelde açıldıklarından taksit vadesinin teşrinisanıde olması mektep kitapları sandığı için zararı mucip değildir. Halbuki müteahhitler için çok faydalıdır.

Kanun lâiyhası bu tadillerle kabul edilerek Yüksek Reisliğe takdim olundu.

Maarif E. Reisi	M. M.	Kâ.	Aza	Aza	Aza
Erzurum	Sinop	Afyon K.	Çankırı	İzmir	Ordu
Nafi Aluf	I. Alâettin		Talât	Osmanzade Hamdi	Hamdi
Aza	Aza				
Sivas	Trabzon				
Rahmi	Halil Nihat				

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe encümeni
M. No. 182
Esas No. 1/612

30 - V - 1933

Yüksek Reisliğe

Maarif vekilliğince hariçte bastırılacak mektep kitaplarının ihale sureti ve bu kitapların bazı masraflarını karşılamak üzere ihdas olunacak mektep kitapları sandığı hakkında olup Maarif encümeni mazbatasile birlikte encümenimize tevdi kılınan kanun lâyihası Maarif vekili Beyin huzurile tetkik ve mütalea edilerek Maarif encümeni tadilatı dairesinde kabul edilmiştir.

Umumi Heyetin yüksek tasvibine arz olunur.

Reis

Gümüşane H. Fehmi	Aksaray A. Süreyya	Çorum Mustafa	Edirne Faik	Elâziz H. Tahsin	İstanbul Sadettin	Isparta Mükerrem	Kayseri A. Hilmi
Kırklareli M. Nahit	Kırklareli Şevket	Sivas M. Remzi					

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Maarif vekilliğince hariçte bastırılacak mektep kitaplarının ihale sureti ve bu kitapların bazı masraflarını karşılamak üzere ihdas olunacak mektep kitapları sandığı hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Mektep kitaplarının tabii ve tevzii Maarif vekilliğine ait hizmetlerdendir. Bu hizmet ya doğrudan doğruya Maarif vekilliğince yapılır veya aşağıdaki maddelerde gösterilen şartlarla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından müteahhitlere bırakılır.

MADDE 2 — Mektep kitaplarının tabii ve tevzii işini üstüne alacak müteahhitlerin bu kanun mucibince icap eden teminatı göstermeleri ve lâzımgelen teknik ehliyeti haiz bulunmaları şarttır.

MADDE 3 — Maarif vekilliğince müteahhitlere verilmesi kararlaştırılan kitapların vekillikçe tesbit olunan şartnameleri dairesinde tabii ve satış işleri kapalı zarf usulü ile ve bu kanunda yazılı hükümlerden gayri hususatı 661 numaralı kanun dairesinde cereyan etmek üzere en uygun şartları gösteren müteahhide ihale olunur.

MADDE 4 — Her kitap veya kitap serisi için taahhüt müddeti üç yıldır. Müteahhit mukave-

MAARİF ENCÜMENİNİN TADİLİ

Maarif vekilliğine bağlı mekteplerde okutulacak ders kitaplarının basılması ve dağıtılmasiyle bu maksat için kurulacak mektep kitapları sandığı hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Hükümetin teklifi aynen.

MADDE 2 — Hükümetin teklifi aynen.

MADDE 3 — Hükümetin teklifi aynen.

MADDE 4 — Hükümetin teklifi aynen.

le ve şartname hükümlerini her hangi bir suretle yerine getirmez veya diğer kanunî sebepler çıkarsa mukavele feshedilir ve geri kalan müddet için iş ya Maarif vekâleti tarafından yapılır veya yeniden münakasa açılarak başka bir talibe ihale olunur.

Her hangi bir kitabın tabrı, tevzi işi yeni bir münakasa ile üç yıla kadar uzatılabilir.

MADDE 5 — Mektep kitapları tabrı ve tevziini üstüne almak isteyenler teklif mektupları ile birlikte kitap başına beş bin liralık muvakkat teminat akçesi veya kredi mektubu verirler. Tabrı ve tevzii kendilerine ihale edilen müteahhitler ihale müddeti zarfında basılacak kitaplar yekûnunun maliyet kıymeti üzerinden orta tahsil kitapları için üçte bir, ilk tahsil kitapları için beşte bir nisbetinde nakit veya muteber banka kefalet mektubu verirler. Bu teminat mukavele müddetince devam eder.

MADDE 6 — Dördüncü madde mucibince mukavele feshedildiği takdirde bir zarar mevcut olmasa dahi müteahhidin vermiş olduğu teminat akçesi protesto etmeğe ve hüküm almağa lüzum olmadan Maarif vekilligince yedinci maddede mucibince tesis edilen mektep kitapları sandığına irat kaydedilir.

MADDE 7 — Maarif vekilligince bastırılacak kitapların telif haklarıyla, ikinci ve üçüncü derecede eser yazarlara verilecek naktî mükâfatlar, tetkik ücretleri, müsabaka ve ihale işlerine ait umumî masrafları temin maksadile bir « Mektep kitapları sandığı » tesis olunmuştur. Sandıkta bu masraflardan artan para kalırsa mektep kütüphanelerinin takviyesine sarfolunur.

MADDE 8 — Bu sandığın varidatı mektep kitaplarının maliyetlerine Maarif vekilligince tesbit edilecek bir nisbet dairesinde ilâve olunacak mektep kitapları sandığı hisselerile temin edilir. Telif haklarıyla yedinci maddede yazılı diğer hizmet ve masrafları karşılayacak olan bu hisse nisbeti ilk tahsil kitapları için % 8, orta tahsil kitapları için % 20 yi geçmeyecektir. San-

MADDE 5 — Mektep kitapları tabrı ve tevziini üstüne almak isteyenler teklif mektupları ile birlikte kitap başına üç bin liralık muvakkat teminat akçesi veya teminat mektubu verirler. Tabrı ve tevzii kendilerine ihale edilen müteahhitler ihale müddeti zarfında basılacak kitaplar yekûnu maliyet kıymeti üzerinden orta tahsil kitapları için üçte bir, ilk tahsil kitapları için beşte bir nisbetinde nakit veya muteber banka kefalet mektubu verirler. Bu teminat mukavele müddetince devam eder.

MADDE 6 — Hükûmetin teklifi aynen.

MADDE 7 — Maarif vekilligince bastırılacak kitapların telif haklarıyla ikinciden nihayet beşinciye kadar muvaffakiyetli ve değerli eser yazmış olanlara verilecek naktî mükâfatlar, tetkik ücretleri, müsabaka ve ihale işlerine ait umumî masraflar temin maksadile bir Mektep kitapları sandığı tesis olunmuştur. Sandıkta bu masraflardan artan para kalırsa mektep kütüphanelerinin takviyesine sarfolunur. Telif hakkı verilen kitapların edebî mülkiyeti kabul edildiği devre için mutlak olarak Maarif vekilligine geçer ve vekâlet eser üzerinde faydalı göreceği değişiklikleri ve ilâveleri yapabilir.

MADDE 8 — Hükûmetin teklifi aynen.

dığın parası Maarif vekilliği emrine millî bankalardan birine yatırılarak nemalandırılır.

MADDE 9 — Müteahhitler mektep kitapları sandığı hisselerini ilk taksiti mukavelenin imzası anında olmak üzere üç müsavî taksitle öderler. İkinci ve üçüncü taksitlerin müteakip yılların eylül ayları içinde ödenmesi şarttır.

MADDE 10 — Bu kanun neşri tarihinden başlar.

MADDE 11 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maarif vekili memurdur.

12 - IV - 1933

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>İsmet</i>	<i>Yusuf Kemal</i>	<i>Zekâî</i>
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Dr. T. Rüştü</i>	<i>M. Abdülhalik</i>
Mf. V.	Na. V.	İk V.
<i>Dr. Reşit Galip</i>	<i>Hilmi</i>	<i>M. Celâl</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. Refik</i>	<i>Ali Rana</i>	<i>Muhlis</i>

MADDE 9 — Müteahhitler mektep kitapları sandığı hisselerini üç müsavî taksitle öderler. Birinci taksitin mukavelenin imzası anında, ikinci, üçüncü taksitlerin müteakip yılların teşrinisani ayı içinde ödenmesi şarttır.

MADDE 10 — Hükûmetin teklifi aynen.

MADDE 11 — Hükûmetin teklifi aynen.